

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

TEORETICKÉ ASPEKTY PŘEDSMLUVNÍ
ODPOVĚDNOSTI A PRÁVNÍ POVINNOSTI
V PROCESU KONTRAKTACE

Studentská vědecká a odborná činnost

Kategorie: magisterské studium

Praha, Montreal : 2013

Autor: **RENÉ CIENCIALA**

VI. ročník SVOČ

Konzultant: doc. JUDr. Karel Beran, Ph.D.

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ A SOUHLAS S PUBLIKACÍ PRÁCE

Prohlašuji, že jsem práci předkládanou do VI. ročníku Studentské vědecké a odborné činnosti (SVOČ) vypracoval samostatně za použití literatury a zdrojů v ní uvedených.

Dále prohlašuji, že práce nebyla jako celek, ani z podstatné části dříve publikována, obhájena jako součást bakalářské, diplomové, rigorózní či jiné studentské kvalifikační práce a nebyla přihlášena do předchozích ročníků SVOČ či jiné soutěže.

Souhlasím s užitím této práce rozšiřováním, rozmnožováním a sdělováním veřejnosti v neomezeném rozsahu pro publikační a prezentační účely Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze.

V dne

.....

René Cienciala

OBSAH

OBSAH	I
SEZNAM ZKRATEK	III
SEZNAM ZKRÁCENĚ CITOVANÉ LITERATURY	IV
1. ÚVOD	1
2. JHERINGOVO POJETÍ PŘEDSMLUVNÍ ODPOVĚDNOSTI	2
3. POJEM PRÁVNÍ ODPOVĚDNOSTI	3
4. INSTITUT PŘEDSMLUVNÍ ODPOVĚDNOSTI	4
4.1. KOMPATIVNÍ POHLED	4
4.2. PŘEDSMLUVNÍ ODPOVĚDNOST V ČESKÉ CIVILISTICE.....	7
4.3. PŘEDSMLUVNÍ ODPOVĚDNOST V ČESKÝCH PRÁVNÍCH PŘEDPÍSECH	8
4.4. PODSTATA PŘEDSMLUVNÍ ODPOVĚDNOSTI V ČESKÉM PRÁVU	9
5. POVAHA PŘEDSMLUVNÍHO VZTAHU	9
6. PRÁVNÍ POVINNOSTI V PROCESU KONTRAKTACE	11
6.1. ČESKÁ DOKTRINÁLNÍ VÝCHODISKA	12
6.2. POVINNOST KONTRAKTAČNÍHO ÚMYSLU	13
6.2.1. <i>Současný stav</i>	13
6.2.2. <i>Nový občanský zákoník</i>	14
6.2.3. <i>Charakter odpovědnosti</i>	14
6.3. POVINNOST BEZDŮVODNĚ NEUKONČOVAT JEDNÁNÍ O SMLOUVĚ.....	14
6.3.1. <i>Současný stav</i>	15
6.3.2. <i>Nový občanský zákoník</i>	16
6.3.3. <i>Charakter odpovědnosti</i>	17
6.4. ODPOVĚDNOST ZA ŠKODU ZPŮSOBENÍM NEPLATNOSTI PRÁVNÍHO ÚKONU	17
6.4.1. <i>Současný stav</i>	18
6.4.2. <i>Nový občanský zákoník</i>	19
6.4.3. <i>Charakter odpovědnosti</i>	19
6.5. INFORMAČNÍ POVINNOST STRAN	20
6.5.1. <i>Současný stav</i>	20
6.5.2. <i>Nový občanský zákoník</i>	20
6.5.3. <i>Rozsah informační povinnosti</i>	21
6.5.4. <i>Charakter odpovědnosti</i>	21

6.6.	OCHRANA DŮVĚRNÝCH INFORMACÍ.....	21
6.6.1.	<i>Současný stav</i>	22
6.6.2.	<i>Nový občanský zákoník</i>	22
6.6.3.	<i>Charakter odpovědnosti</i>	23
7.	ZÁVĚR	24
8.	BIBLIOGRAFIE	26
8.1.	MONOGRAFIE, UČEBNICE A KOMENTÁŘE.....	26
8.2.	ČLÁNKY A JINÉ ODBORNÉ PRÁCE.....	27
8.3.	JUDIKATURA ČESKÝCH SOUDŮ.....	27
8.4.	LEGISLATIVA	27
8.5.	OSTATNÍ ZDROJE.....	28
PŘÍLOHA Č. 1	29
	PRINCIPLES OF EUROPEAN CONTRACT LAW: VYBRANÁ USTANOVENÍ	29
	PRINCIPLES OF THE EXISTING EC CONTRACT LAW: VYBRANÁ USTANOVENÍ.....	29
	DRAFT COMMON FRAME OF REFERENCE: VYBRANÁ USTANOVENÍ	30

SEZNAM ZKRATEK

Acquis Group	Research Group on Existing EC Private Law
Acquis Principles	Principles of the Existing EC Contract Law (<i>Acquis Group</i> , 2007)
DCFR	Draft Common Frame of Reference (Study Group on a European Civil Code & <i>Acquis Group</i> , 2009)
důvodová zpráva	konsolidovaná verze důvodové zprávy k <i>novému občanskému zákoníku</i>
Nejvyšší soud	Nejvyšší soud České republiky
nový občanský zákoník	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
NOZ	viz <i>nový občanský zákoník</i>
NOZ-DZ	viz <i>důvodová zpráva</i>
občanský zákoník	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
obchodní zákoník	zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
ObchZ	viz <i>obchodní zákoník</i>
OZ	viz <i>občanský zákoník</i>
PECL	Principles of European Contract Law (The Commission on European Contract Law, 2000)

SEZNAM ZKRÁCENĚ CITOVANÉ LITERATURY

- Acquis Group: *Acquis Principles*** Research Group on the Existing EC Private Law (Acquis Group): *Principles of the Existing EC Contract Law (Acquis Principles) : Contract I : Pre-contractual Obligations, Conclusion of Contract, Unfair Terms*. Munich : Sellier, 2007.
- Eliáš a kol.: *Komentář*** Eliáš, K., a kol.: *Občanský zákoník : Velký akademický komentář, první svazek (§ 1–487)*. Praha : Linde, 2008.
- Fiala a kol.: *Komentář*** Fiala, J., Kindl, M., a kol.: *Občanský zákoník : Komentář, I. díl (§ 1 až 487)*. První vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2009.
- Lando & Beale: *PECL*** Lando, O., Beale, H. (eds.): *Principles of European Contract Law : Parts I and II*. The Commission on European Contract Law. The Hague : Kluwer Law International, 2000.
- Pokorná a kol.: *Komentář*** Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z., a kol.: *Obchodní zákoník : Komentář, II. díl (§ 221 až 775)*. První vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2009.
- Štenglová a kol.: *Komentář*** Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M., a kol.: *Obchodní zákoník : Komentář*. Třinácté vydání. Praha : C. H. Beck, 2010.
- Švestka a kol.: *Komentář*** Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, J., a kol.: *Občanský zákoník I : Komentář (§ 1–459)*. Druhé vydání. Praha : C. H. Beck, 2009.
- Von Bar & Clive: *DCFR*** Von Bar, Ch., Clive, E. (eds.): *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law : Draft Common Frame of Reference*. Full Edition. Study Group on a European Civil Code & Acquis Group. Munich : Sellier, 2009.

1. ÚVOD

Smluvní svoboda (volnost) stran představuje v oblasti závazkových vztahů jednu z nejdůležitějších zásad. Každý má právo si vybrat, zda vůbec, s kým a za jakých podmínek bude kontrahovat. Jednání stran v předmluvní fázi má však určité limity, především v předmluvní odpovědnosti (též *culpa in contrahendo*).¹ Jakkoli tento institut není české odborné veřejnosti neznámým, je stále obtížné jej charakterizovat a analyzovat z hlediska právního i praktického.

Culpa in contrahendo má svůj původ v Německu ve druhé polovině 19. století a za jejího zakladatele bývá považován německý právní teoretik Rudolf von Jhering. Ani po více než jeden a půl století trvajícím vývoji předmluvní odpovědnosti však neexistuje její univerzálně platná definice a její obsah se liší jurisdikci od jurisdikce. *Culpa in contrahendo* podléhá v některých zemích zásadám smluvního, jindy mimosmluvního práva, někdy též bývá řazena na jejich pomezí; objevuje se v rozličných formách, plní odlišné funkce a liší se i zdůvodnění její právní existence. Přesto v rámci institutu zpravidla bývají akcentovány stejné zásady, konkrétně dodržovat dobré mravy (*boni mores*) a dobrou víru (*bona fides*) ve vyjednávání o smlouvě a nikomu nepůsobit škodu (*neminem laedere*).²

Ve stále ještě účinném občanském³ a obchodním zákoníku⁴ výslovná úprava *culpy in contrahendo* absentuje, dovozena však byla judikaturou a právní doktrínou a k její částečné kodifikaci došlo s přijetím nového občanského zákoníku.⁵ Předmluvní odpovědnosti se v posledních letech věnovalo nemálo autorů, možná tak překvapí, že poněkud stranou zůstaly její právně teoretické souvislosti.

Teoretické uchopení a vymezení předmluvní odpovědnosti v českém právu je hlavním cílem této práce. Soustředím se především na obecná východiska předmluvní odpovědnosti a povahu předmluvního vztahu. Vedle toho se pokouším zmapovat konkrétní právní povinnosti účastníků kontraktačního procesu a rozlišit předmluvní odpovědnost z prospektivního a retrospektivního hlediska.

¹ V této práci je obou termínů užíváno *promiscue*.

² Hrádek, J.: *Předmluvní odpovědnost : Culpa in contrahendo*. První vydání. Praha : Auditorium, 2009; str. 19.

³ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále též „*OZ*“).

⁴ Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále též „*ObchZ*“).

⁵ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění (dále též „*NOZ*“).

Text je strukturován do osmi částí a jedné přílohy. Po úvodu následuje druhá část, kde se věnuji původnímu Jheringovu pojetí *culpy in contrahendo*. Abych předsmluvní odpovědnost zařadil do širšího kontextu, pojednávám ve třetí části ve stručnosti o pojmu právní odpovědnosti. Ve čtvrté části již analyzuji obecná východiska institutu předsmluvní odpovědnosti, v páté pak povahu předsmluvního vztahu. V šesté části se věnuji vymezení rozsahu a charakteru předsmluvní odpovědnosti, tedy konkrétním právním povinnostem účastníků kontraktačního procesu, a to podle stávající i nové soukromoprávní úpravy. V sedmé, závěrečné části se snažím o teoretické uchopení a vymezení předsmluvní odpovědnosti v českém právu. Výčet použité literatury uvádím v osmé části práce a jediná příloha obsahuje vybraná ustanovení některých v textu posuzovaných dokumentů.

2. JHERINGOVO POJETÍ PŘEDSMLUVNÍ ODPOVĚDNOSTI

Jak již bylo uvedeno, tradičně bývá za autora *culpy in contrahendo* považován německý právní teoretik Rudolf von Jhering (1818–1892).⁶ Přestože se moderní pojetí předsmluvní odpovědnosti od Jheringovy koncepce liší již poměrně značně, alespoň stručně se o ní zmíním, neboť představuje nesporné historické východisko našich úvah.

Jhering se prostřednictvím *culpy in contrahendo* snažil zlepšit právní postavení stran účastnících se kontraktačního procesu, a to s ohledem na mezeru v tehdejší německé právní úpravě. Podle ní totiž nabídka učiněná oferentem nebyla chápána jako závazná a potencionálnímu akceptantovi bylo potřeba zajistit takové právní postavení, aby po započetí vyjednávání nebyl poškozen.⁷ Jhering tak pomocí interpretace římského práva vytvořil institut, jenž při neúčinném uzavření smlouvy umožňoval náhradu škody, i když mezi stranami nedošlo ke vzniku smluvního vztahu.

Podle Hrádka byla základem Jheringovy *culpy in contrahendo* myšlenka, že „*strana, která je odpovědná za zaviněné chování by také měla být odpovědná za škodu vzniklou druhé straně na základě spoléhání se na budoucí uzavření závazné smlouvy.*“⁸

⁶ *Culpa in contrahendo oder Schadensersatz bei nichtigen oder nicht zur Perfektion gelangten Verträgen*, 1861.

⁷ Matula uvádí konkrétní příklad, kdy došlo k objednávce zboží, avšak místo požadovaného množství v librách bylo omylem objednáno zboží v metrických centech. Po dodání bylo zboží oferentem odmítnuto, zároveň však smlouva byla neplatná. Jhering si pak kladl otázku, kdo ponese náklady pramenící z uvedeného omylu, např. náklady na přepravu (Matula, Z.: *Culpa in contrahendo*. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2012; str. 6).

⁸ Hrádek, J.: *op. cit.*; str. 20.

3. POJEM PRÁVNÍ ODPOVĚDNOSTI

Abychom institut předsmulvní odpovědnosti mohli správně teoreticky uchopit, je vhodné se předně podívat na to, jak chápat samotný pojem právní odpovědnosti.

V obecné češtině má právní odpovědnost dva obsahové významy, totiž prospektivní a retrospektivní. Odpovědnost prospektivního charakteru můžeme definovat jako „*vědomí nutnosti či povinnost provádět určitou činnost s náležitou bedlivostí, řádně, tedy odpovědně, či lépe zodpovědně.*“ Odpovědnost charakteru retrospektivního naopak znamená „*odpovědnost za stav, kdy jsou subjektu přičítány následky určité skutečnosti, zejména pak následky porušení určité povinnosti.*“⁹ Obě významové roviny se však navzájem doplňují.

V české civilistice probíhá debata o obsahu právní odpovědnosti od poloviny minulého století, navzdory tomu stále nemáme její všeobecně přijímanou definici. Největší pozornosti a propracovanosti se dosud dostalo dvěma přístupům.

Prvním je Knappova koncepce aktivní odpovědnosti, považující odpovědnost za hrozbu sankcí a kladoucí důraz na její preventivní funkci. Podle ní odpovědnost latentně vzniká společně s primární povinností a působí vedle ní preventivně; při porušení primární povinnosti dochází jen k jakési aktivizaci odpovědnosti.¹⁰ Jinými slovy, subjekt není odpovědný, protože byl stížen právní sankcí (*ex post* odpovědnost za nesplnění povinnosti), ale je stížen právní sankcí, protože je odpovědný (*ex ante* odpovědnost za splnění povinnosti).

Druhý přístup, v současné době převažující, staví na sankční koncepci. Podle ní je odpovědnost vázána na sankci právní normy, resp. na její realizaci. Odpovědnost jako nová, sekundární právní povinnost je tedy pouze následkem (sankcí za) porušení primární právní povinnosti.¹¹ V doktríně se lze setkat s naprostým ztotožněním sankce a odpovědnosti, s vymezením odpovědnosti jako realizace sankce i jako povinnosti tuto realizaci strpět.¹²

Nejméně jasný závěr dostaneme, když budeme chtít obsah pojmu právní odpovědnosti vymezit induktivně z toho, jak je používán v českých právních předpisech. Zákonodárce

⁹ Pro obě citace srov. Pražák, P.: *Institut právní odpovědnosti (teoreticko-právní aspekty)*. Diplomová práce, vedoucí práce doc. JUDr. Karel Beran, Ph.D. Praha, Berlín : 2011. str. 84.

¹⁰ Pražák, P.: *Má institut právní odpovědnosti v návrhu nového občanského zákoníku jasnou koncepci?* Právní rozhledy, 2012, č. 3, str. 102.

¹¹ Gerloch, A.: *Teorie práva*. Páté vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009; str. 160–161.

¹² Švestka, J., Dvořák, J., a kol.: *Občanské právo hmotné I*. Páté vydání. Praha : Wolters Kluwer, 2009, str. 235.

pojmu užívá s několika značně odlišnými významy jako (i) zodpovědnosti (tj. povinnosti k bedlivosti), (ii) primární povinnosti, (iii) následku porušení povinnosti, (iv) následku protiprávního stavu či (v) odpovědnosti za jiného. Tento výčet navíc není konečný a naznačená terminologická nejasnost nebyla odstraněna ani v novém občanském zákoníku.¹³

V českém právu tedy neexistuje jasné a jednoznačné vymezení právní odpovědnosti. Pro účely naší analýzy ale můžeme učinit závěr, že právní odpovědnost, tedy i tu předsmulvní, lze chápat jako právní povinnost. Ta primárně působí buď prospektivně (*ex ante* jako prevence určitého chování), nebo retrospektivně (*ex post* jako sankce určitého chování či stavu). V těchto intencích též níže posoudím převažující charakter předsmulvní odpovědnosti a pokusím se učinit závěr, prostřednictvím které koncepce právní odpovědnosti lze *culpu in contrahendo* nejlépe uchopit. Nejdříve se ale zaměřím na obecná východiska institutu předsmulvní odpovědnosti v českém právu.

4. INSTITUT PŘEDSMULVNÍ ODPOVĚDNOSTI

V nadcházející části, jež má čtyři oddíly, se zabývám obecnými východisky *culpy in contrahendo* v českém právu. Nejdříve se věnuji komparativnímu pohledu na předsmulvní odpovědnost, a to s důrazem na *Principles of European Contract Law* (dále jen „PECL“),¹⁴ *Principles of the Existing EC Contract Law* (dále jen „Acquis Principles“)¹⁵ či *Draft Common Frame of Reference* (dále jen „DCFR“).¹⁶ Dále se věnuji českým doktrinárním úvahám o *culpě in contrahendo* a obecnému přístupu k předsmulvní odpovědnosti v českých právních předpisech. Na závěr se pokouším o vymezení předsmulvní odpovědnosti v českém právu.

4.1. KOMPARATIVNÍ POHLED

V současné době nalezneme výslovnou zákonnou úpravu předsmulvní odpovědnosti například v Německu, Řecku, Itálii či Portugalsku. V jiných jurisdikcích, například ve Finsku, Francii či Španělsku, je součástí deliktního práva. Rakouské a švýcarské právo dovozují předsmulvní odpovědnost implicitně z jiných zákonných ustanovení, jurisdikce dánská,

¹³ Pražák, P.: *op. cit. sub pozn. č. 10*, str. 102 an.

¹⁴ PECL vypracovala *The Commission on European Contract Law*, 2000.

¹⁵ Acquis Principles vypracovala tzv. Acquis Group (*Research Group on Existing EC Private Law*), 2007.

¹⁶ DCFR zpracovala *Study Group on a European Civil Code* a již zmiňovaná Acquis Group, 2009.

norská či švédská pak z obecných právních principů. Naproti tomu anglické, irské či skotské právo v principu předsmulvné odpovědnost neuznávají, což nevyklučuje možný postih škůdce v rámci jiných institutů.¹⁷

O jednotlivých zahraničních úpravách *culpy in contrahendo*, především německé a rakouské, toho již v české literatuře bylo napsáno poměrně dost a není důvod to opakovat.¹⁸ Z našeho pohledu je podstatné, že z vývoje institutu předsmulvné odpovědnosti lze odvodit, že jeho základem je ochrana dobrých mravů a dobré víry ve vztahu k chování účastníků při kontraktaci a rovněž obecná povinnost nikomu nepůsobit škodu.¹⁹ Užitečné však může být podívat se na reflexi zásad *culpy in contrahendo* v rámci právně nezávazných, přesto na významu nabývajících soudobých evropských komparativních a unifikčních dílech jako PECL, Acquis Principles či DCFR.

PECL vychází z toho, že základním principem a obecnou povinností stran při kontraktaci i plnění smlouvy je poctivé jednání v dobré víře v širokém slova smyslu (*good faith and fair dealing*).²⁰ Tento princip se projevuje mimo jiné ve specifických předsmulvních povinnostech nevstupovat do jednání o smlouvě bez skutečného úmyslu ji uzavřít,²¹ chránit důvěrné informace nabyté v průběhu vyjednávání²² či nezneužívat závislosti, ekonomických obtíží či jiné slabosti druhé strany.²³

Rovněž Acquis Principles mezi obecné předsmulvné principy zařazují povinnost jednat v dobré víře (*good faith*) a v souladu s legitimními očekáváními druhé strany (*legitimate*

¹⁷ Cartwright, J., Hesselink, M.: *Precontractual Liability in European Private Law*. New York : Cambridge University Press, 2008; str. 60–61.

¹⁸ Hrádek rozebírá německou, rakouskou a okrajově též americkou a anglickou úpravu (Hrádek, J.: *op. cit.*; část druhá až pátá). Matula zkoumá německou, rakouskou a francouzskou jurisdikci (Matula, Z.: *op. cit.*; část druhá až čtvrtá). Salač shrnuje německý, rakouský a švýcarský přístup (Salač, J.: *Culpa in contrahendo v českém právu?* Právní rozhledy, 2002, č. 9; str. 414–415). Tobeš se zabývá německým, rakouským, švýcarským a polským právem (Tobeš, Z.: *Culpa in contrahendo*. Právní rádce, 2007, č. 1; str. 17–21).

¹⁹ Hrádek, J.: *op. cit.*; str. 19.

²⁰ Článek 1:201 PECL (viz Příloha č. 1). K němu autoři výslovně uvádí: „*This Article sets forth a basis principle running through the Principles. Good faith and fair dealing are required in the formation, performance and enforcement of the parties' duties under a contract...*“ (Lando & Beale: PECL; str. 113.)

²¹ Článek 2:301 PECL (viz Příloha č. 1; též Lando & Beale: PECL; str. 189 an.).

²² Článek 2:302 PECL (viz Příloha č. 1). Autoři však upozorňují, že daný článek bez dalšího nezakládá obecnou povinnost mlčenlivosti (Lando & Beale: PECL; str. 194).

²³ Článek 4:109 PECL (viz Příloha č. 1; též Lando & Beale: PECL; str. 261 an.).

expectations).²⁴ Jednání v rozporu s dobrou vírou představuje především započetí vyjednávání o smlouvě, resp. pokračování v něm bez skutečného úmyslu smlouvu uzavřít.²⁵ Vedle toho Acquis Principles například podrobně rozpracovávají předmluvní informační povinnost stran²⁶ či význam před uzavřením smlouvy učiněných veřejných prohlášení stran o specifických vlastnostech zboží či služeb, jež jsou předmětem kontraktace.²⁷

DCFR dobrou víru v širokém smyslu (*good faith and fair dealing*) vymezuje již ve svých úvodních ustanoveních, přičemž uvádí, že standardní chování se vyznačuje poctivostí, otevřeností a pochopením pro zájmy druhé strany transakce či vztahu.²⁸ Z hlediska konkrétních předmluvních povinností stran je systematicky na prvním místě uvedena informační povinnost stran *largo sensu*.²⁹ Vedle toho DCFR také rozebírá následky jednání v rozporu s dobrou vírou³⁰ či porušení povinnosti mlčenlivosti.³¹

Z výše uvedeného můžeme učinit závěr, že pokud se omezíme na chápání *culpy in contrahendo* v rámci kontinentální Evropy, lze u ní jasně vypořádat její právně etický, ekvitní základ.³² Tomuto aspektu proto věnuji pozornost i při posuzování české koncepce předmluvní odpovědnosti.

²⁴ Článek 2:101, resp. 2:102 Acquis Principles (viz Příloha č. 1; též *Acquis Group: Acquis Principles*; str. 61 an., resp. 68 an.).

²⁵ Článek 2:103 Acquis Principles (viz Příloha č. 1; též *Acquis Group: Acquis Principles*; str. 72 an.).

²⁶ Z našeho pohledu je nejdůležitější článek 2:201 Acquis Principles (viz Příloha č. 1; též *Acquis Group: Acquis Principles*; str. 76 an.).

²⁷ Článek 4:105 Acquis Principles (viz Příloha č. 1; též *Acquis Group: Acquis Principles*; str. 140 an.).

²⁸ Článek I. – 1:103 DCFR (viz Příloha č. 1). Ke kritériu „pochopení pro zájmy druhé strany“ autoři uvádějí, že zahrnuje pouze základní, běžnou míru „pochopení“, od strany se neočekává, že by zájmy druhé strany měla upřednostňovat nad své vlastní (*Von Bar & Clive: DCFR*; Volume I, str. 89).

²⁹ Z našeho pohledu je nejdůležitější článek II. – 3:101 DCFR (viz Příloha č. 1; též *Von Bar & Clive: DCFR*; Volume I, str. 200 an.).

³⁰ Článek II. – 3:201 DCFR (viz Příloha č. 1). Hlavní dva případy porušení této povinnosti představuje přerušení jednání bez legitimního důvodu a započetí vyjednávání o smlouvě, resp. pokračování v něm bez skutečného úmyslu smlouvu uzavřít (*Von Bar & Clive: DCFR*; Volume I, str. 246 an.).

³¹ Článek II. – 3:202 DCFR (viz Příloha č. 1). I zde autoři upozorňují, že tím není založena apriorní obecná povinnost mlčenlivosti (*Von Bar & Clive: DCFR*; Volume I, str. 254).

³² Vyčerpávající pojednání o významu dobré víry v evropském smluvním právu nabízí monografie Zimmermann, R., Whittaker, S. (eds.): *Good Faith in European Contract Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2000. Z českých autorů například Hrádek, J.: *op. cit.*; str. 19 an.; či Matula, Z.: *op. cit.*; str. 5.

4.2. PŘEDSMLUVNÍ ODPOVĚDNOST V ČESKÉ CIVILISTICE

Dosud nejkomplexněji se *culpou in contrahendo* v českém právu zabýval Hrádek. Ten podstatu předsmulvni odpovědnosti spatřuje v principu dobré víry *largo sensu* (*Treu und Glauben* či *good faith and fair dealing*), který podle něj zahrnuje obecnou povinnost nepůsobit škodu, princip ohleduplnosti, loajality, dobrých mravů a dobré víry (důvěry) *stricto sensu*.³³ Velmi podobné závěry najdeme i u dalších autorů.

Matula prvotní základ *culpy in contrahendo* vidí v zásadě dobré víry a chápe ji jako odpovědnost za porušení povinností, jimiž jsou kontrahenti, případně i další subjekty, vázání při negociaci.³⁴ Salač uvádí, že mezi stranami jednajícími o smlouvě existuje vztah důvěry a podstatou a smyslem institutu předsmulvni odpovědnosti je soulad s požadavkem ochrany dobré víry, vzájemného respektu subjektů práva, obecné prevence škod a zdravého rozumu.³⁵

Podle Tobeše smysl *culpy in contrahendo* spočívá v ochraně dobré víry účastníka předsmulvni jednání v korektní postup ostatních účastníků těchto jednání.³⁶ Nový v předsmulvni odpovědnosti spatřuje závazek jednat o smlouvě v souladu s dobrou vírou a takovým způsobem, aby nebyla zklamána důvěra a oprávněná očekávání osoby, s níž bylo jednáno. Dovojuje, že účastníci kontraktace mají povinnost vyhnout se některým druhům jednání, jež jsou právním řádem považována za nemorální a narušující jistotu v soukromoprávních vztazích.³⁷

O něco odlišně k předsmulvni odpovědnosti přistupuje Dobeš; podle něj v předsmulvni stadiu existuje povinnost stran chovat se tak, aby druhé straně nevznikaly zbytečné náklady (škoda). Důsledkem porušení této povinnosti je odpovědnost za škodu.³⁸ Rovněž Janoš definuje předsmulvni odpovědnost jako odpovědnost za škodu, jež vzniká v důsledku porušení povinností, kterými je smluvní strana vázána v předsmulvni stadiu kontraktace. Hlavní účel institutu však opět spatřuje v ochraně dobrých mravů a dobré víry v průběhu vyjednávání o smlouvě a v prosazení principu právní jistoty v právních vztazích.³⁹

³³ Hrádek, J.: *op. cit.*; str. 110.

³⁴ Matula, Z.: *op. cit.*; str. 3–5 a 85.

³⁵ Salač, J.: *op. cit.*; str. 417.

³⁶ Tobeš, Z.: *op. cit.*; str. 16.

³⁷ Nový, Z.: *K předsmulvni odpovědnosti*. Jurisprudence, 2007, č. 2; str. 32.

³⁸ Dobeš, P.: *K odpovědnosti za škodu v předsmulvni stadiu de lege lata*, Právní rozhledy, 2009, č. 20, str. 722.

³⁹ Janoš, R.: *Předsmulvni odpovědnost de lege lata a de lege ferenda*. Právní fórum, 2011, č. 8; str. 341.

4.3. PŘEDSMLUVNÍ ODPOVĚDNOST V ČESKÝCH PRÁVNÍCH PŘEDPÍSECH

Stávající občanský ani obchodní zákoník výslovnou úpravu *culpy in contrahendo* neobsahují, chybějící vymezení předsmulvni odpovědnosti tak nemůže překvapit. Nový občanský zákoník sice některé předsmulvni povinnosti zakotvil explicitně (viz níže),⁴⁰ zákonná definice předsmulvni odpovědnosti přesto absentuje i v tomto kodexu. Určité obecnější úvahy v tomto směru najdeme alespoň v důvodové zprávě, podle níž přijatá úprava vychází ze zásady smluvní svobody, ale se snaží o ochranu dobré víry osoby, se kterou je jednáno, a stanoví následky porušení zásad poctivého jednání v procesu kontraktace.⁴¹

Výrazně příznivější je to s ochranou dobré víry v soukromoprávních vztazích, jež se dle výše uvedených doktrinálních závěrů zdá být podstatou předsmulvni odpovědnosti v českém právu. Východiskem našich úvah mohou být ustanovení § 3 odst. 1 a § 39 OZ, z nichž jednoznačně vyplývá zákaz výkonu práva v rozporu s dobrými mravy (*contra bonos mores*). Tento princip dopadá i na tzv. šikanozní výkon práva, tedy situace, kdy je právo vykonáváno způsobem, který jiného záměrně poškozuj e, přičemž úmysl poškodit či znevýhodnit povinnou osobu je hlavní nebo alespoň převažující motivací k takovému jednání.⁴² Obdobně § 265 ObchZ zavádí ekvitní korektiv poctivého obchodního styku do obchodněprávních vztahů.

Význam dobrých mravů v soukromoprávních vztazích zdůrazňuje na mnoha místech i nový občanský zákoník. Namátkou můžeme uvést § 1 odst. 2, § 2 odst. 3 či § 19 odst. 2 NOZ v rámci obecných ustanovení, § 545 či § 547 NOZ v rámci ustanovení o právních skutečnostech, či § 580 odst. 1 NOZ, v rámci ustanovení o neplatnosti právních jednání.

Domnívám se, že z výše uvedeného vyplývá, že v českém právu existuje obecná právní povinnost jednat v souladu s dobrými mravy, jež logicky dopadá i na předsmulvni stadium a jednání stran v průběhu kontraktace.

⁴⁰ Srov. § 1728 až 1730 NOZ.

⁴¹ Konsolidovaná verze důvodové zprávy k novému občanskému zákoníku; dostupné na WWW: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/>>, citováno 8. února 2013 (dále též „NOZ-DZ“); str. 432.

⁴² Terminologicky je však namístě poznámka, že pojmově výkon subjektivního práva zásadně vylučuje protiprávnost (a následnou sankci), neboť stejné jednání nemůže být zároveň právním i protiprávním (Švestka a kol.: *Komentář*; str. 66).

4.4. PODSTATA PŘEDSMLUVNÍ ODPOVĚDNOSTI V ČESKÉM PRÁVU

Podstatou předsmulvni odpořevdnosti v řeském právu a jejím stěžejním principem se zdá být řiroce chápaná ochrana dobré víry v probíhající jednání o smlouvě. Úřastníci kontraktace mají povinnost dodržovat dobré mravy a dobrou víru v užším slova smyslu, obecně nepůsobit škodu, postupovat ohleduplně, korektně a nepoškozovat důvěru a oprávněná očekávání druhé strany. Slovy důvodové zprávy k NOZ: jednat poctivě. Při porušení této povinnosti má poškozená strana možnost domáhat se náhrady škody. Obdobný ekvitní základ *culpy in contrahendo* se dá vyzoporovat i u jiných evropských zemí ři v soudobých evropských komparativních a unifikačních dílech jako PECL, Acquis Principles ři DCFR.

5. POVAHA PŘEDSMLUVNÍHO VZTAHU

Předsmulvni odpořevdnost lze uplatnit jen v rámci konkrétního předsmulvniho vztahu. Ten bez dalšího vzniká zahájením kontraktace, tj. na základě vzájemných kontaktů mezi účastníky jednání o smlouvě.⁴³ Doktrína vychází ze závazkové povahy předsmulvniho vztahu, jeho bližší charakter přesto zůstává sporným.

Podle stávajícího občanského zákoníku vznikají závazky z právních úkonů, zejména ze smluv, ze způsobené škody, z bezdůvodného obohacení nebo z jiných skutečností uvedených v zákoně.⁴⁴ Doktrína uvádí následující výčet zavazovacích důvodů: právní úkony (zejména smlouvy), protiprávní úkony, úřední (konstitutivní) rozhodnutí státních orgánů a jiné právní důvody stanovené zákonem.⁴⁵ Podle nové soukromoprávní úpravy závazek vzniká ze smlouvy, z protiprávního řinu, nebo z jiné právní skutečnosti, která je k tomu způsobila.⁴⁶ Důvodová zpráva u zbytkové klauzule hovoří o kvazikontraktech, resp. kvazideliktech.⁴⁷

Východiskem našich úvah může být vztah smluvní, u něhož je základním předpokladem existence smlouvy mezi zúčastněnými stranami. Smlouva (tedy ani smluvní závazkový vztah) nevznikne, dokud se strany nedohodnou o všech podstatných, příp. nepodstatných, ale pro ně

⁴³ Hrádek, J.: *op. cit.*; str. 19 ři 110.

⁴⁴ Srov. § 489 OZ.

⁴⁵ Švestka, J., Dvořák, J., a kol.: *Občanské právo hmotné 2*. Páté vydání. Praha : Wolters Kluwer, 2009, str. 66.

⁴⁶ Srov. § 1723 NOZ.

⁴⁷ *NOZ-DZ*; str. 430.

významných okolnostech.⁴⁸ Odpovědnost za porušení smluvního vztahu, resp. povinností z něj vyplývajících, tak přichází v úvahu, jen když a nejdříve poté, co strany smlouvu dobrovolně uzavřou. Předmluvní vztah již pojmově dopadá na dobu před uzavřením smlouvy, kdy subjekty teprve zahájily jednání za účelem sjednání smlouvy. Smluvní povaha předmluvního vztahu tak určitě nepřichází v úvahu.

Vyloučit můžeme rovněž vznik vztahu v návaznosti na právotvorné rozhodnutí státního orgánu. Logicky nám zbývá možnost chápat předmluvní vztah jako mimosmluvní závazkový vztah (ať už upřednostníme pojetí deliktní, jehož východiskem bude protiprávní úkon, či kvazideliktní, jehož východiskem budou jiné právní skutečnosti), případně jako specifický závazkový vztah, smluvnímu vztahu se podobající – kvazikontrakt.

Podle prvního pojetí bude vznik závazkového vztahu (a odpovědnosti) následkem porušení právních povinností vyplývajících z právních předpisů. Tento přístup zastává například Dobeš, podle něhož předmluvní vztah představuje toliko soubor konkretizovaných (relativizovaných) předmluvních povinností.⁴⁹ Hrádek v tomto duchu interpretuje rozhodnutí Nejvyššího soudu, ačkoliv sám preferuje kvazikontraktní pojetí předmluvního vztahu.⁵⁰

Podle druhého pojetí bude vznik závazkového vztahu (a odpovědnosti) vyplývat z porušení kvazikontraktu, který sám o sobě zahrnuje určitá práva a povinnosti, jež musí účastníci předmluvního vztahu dodržovat. Ke vzniku kvazikontraktu jako specifického předmluvního vztahu dochází bez dalšího zahájením kontraktace. Jak již bylo uvedeno, pro tuto variantu pléduje zřetelně například Hrádek, který v tomto směru vychází z německé doktríny. Pokud podle něj smluvní strany naváží užší obchodní kontakty, může to znamenat posun v chápání rozsahu jejich práv a povinností, a to blíže k pojetí smluvního vztahu. Přijetí teorie kvazikontraktu považuje z pohledu povahy předmluvního vztahu za vhodnější, protože dokáže citlivěji stanovit obsah práv a povinností stran.⁵¹ Podporu takového chápání předmluvního vztahu lze spatřovat též u Nového, jenž uvádí, že vstupem do jednání o smlouvě vzniká mezi kontrahenty zvláštní vztah, jehož obsahem je povinnost vzájemně chránit své zájmy.⁵²

⁴⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. ledna 2007, sp. zn. 33 Odo 1520/2005.

⁴⁹ Dobeš, P.: *op. cit.*; str. 716.

⁵⁰ Hrádek, J.: *op. cit.*; str. 133–134 (včetně argumentace tomu předcházející) a 202.

⁵¹ Tamtéž.

⁵² Nový, Z.: *op. cit.*; str. 32.

Podíváme-li se, jak k povaze předsmulvního vztahu přistupují v zahraničí, „common law“ jurisdikce se obecně silně staví proti tomu, že by samotné zahájení kontraktace konstituovalo specifický, právem chráněný vztah či jen právní povinnost stran vyjednávat v dobré víře. Nejsilněji takový odpor vidíme v právu anglickém. Zcela opačný přístup je zřetelný například v Německu či Nizozemsku, kde je existence zvláštního předsmulvního vztahu založeného na dobré víře a vzájemné loajalitě stran akceptována.⁵³ Unijní zákonodárce předsmulvní odpovědnost zařadil v rámci úpravy kolizních pravidel mezi mimosmulvní závazky.⁵⁴

V teoretické rovině je tedy kvazikontraktní pojetí předsmulvního vztahu určitě možné, přesto se domnívám, že pro něj v českém právu neexistuje opora. Jak podrobně rozvádím níže, předsmulvní odpovědnost podle dosluhujícího občanského a obchodního zákoníku staví na porušení právních povinností, jež vyplývají z právních norem, nikoliv na specifické povaze předsmulvního vztahu. Nový občanský zákoník, jenž některé předsmulvní povinnosti zakotvil výslovně, rovněž neobsahuje jakoukoli zmínku o předsmulvním vztahu, natož o jeho specifičnosti v tom smyslu, že by z něj stranám vyplývaly nějaké povinnosti.

Chceme-li výše uvedené shrnout, v českém právu představuje předsmulvní vztah svou podstatou mimosmulvní závazkový vztah, jehož subjektům jsou předsmulvní (právní) povinnosti ukládány na základě právních předpisů. Ať již upřednostníme pojetí deliktní, kdy závazek vznikne z protiprávního úkonu, či kvazideliktní, kdy závazek vznikne z jiné právní skutečnosti, nelze bez dalšího přejímat závěry německé civilistiky a dovozovat kvazikontraktní pojetí předsmulvního vztahu.

6. PRÁVNÍ POVINNOSTI V PROCESU KONTRAKTACE

Již v úvodu bylo zdůrazněno, že současná a stále ještě účinná právní úprava soukromoprávních vztahů neobsahuje výslovné zakotvení předsmulvní odpovědnosti. Dovozena však byla judikaturou a právní doktrínou. K částečné kodifikaci *culpy in contrahendo*, resp. některých předsmulvních povinností, pak došlo v rámci nového občanského zákoníku, především v ustanoveních § 1728 až 1730 NOZ.

⁵³ Cartwright, J., Hesselink, M.: *op. cit.*; str. 450–453.

⁵⁴ Srov. čl. 12 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmulvní závazkové vztahy (Řím II).

Tato část práce má šest oddílů, v nichž analyzuji rozsah a charakter předsmulvních odpovědnosti a souvisejících právních povinností v procesu kontraktace. V prvním oddíle shrnuji česká doktrinální východiska. Ve zbývajících pěti oddílech se zabývám jednotlivými předsmulvnými povinnostmi; postupně povinností kontraktačního úmyslu, povinností bezdůvodně neukončovat jednání o smlouvě, odpovědností za škodu způsobením neplatnosti právního úkonu, informační povinností stran a ochranou důvěrných informací.

6.1. ČESKÁ DOKTRINÁLNÍ VÝCHODISKA

Hrádek jako obecné případy české *culpy in contrahendo* uvádí porušení povinnosti dodržování dobrých mravů a povinnosti nepoškozovat, zavinění neplatnosti právního úkonu a sdělování informací a předsmulvních odpovědnost při platné smlouvě (umožňující smluvní straně osvobodit se od existujícího smluvního vztahu, pokud došlo k porušení povinností v předsmulvním stadiu).⁵⁵ Matula do výčtu „skutkových podstat“ předsmulvních odpovědností zahrnuje porušení povinnosti nepůsobit škodu, porušení informačních povinností (konkrétně ochranu důvěrných informací, zamezení platnosti smlouvy a informační povinnost *stricto sensu*) a konečně ukončení vyjednávání o smlouvě bez legitimního důvodu.⁵⁶

Tobeš pod *culpu in contrahendo* obecně zařazuje odpovědnost za bezdůvodné přerušování jednání o uzavření smlouvy, nesplnění informační povinnosti či zneužití důvěrných informací získaných během předsmulvních jednání.⁵⁷ Nový do skutkových podstat předsmulvních odpovědností zahrnuje odpovědnost za přerušování jednání o smlouvě bez spravedlivého (dobrého) důvodu, za vstupování do jednání o smlouvě a pokračování v něm bez zjevného úmyslu smlouvu uzavřít, za nesdělení důležitých informací smluvnímu partnerovi a za porušení povinnosti mlčenlivosti o důvěrných informacích.⁵⁸

Dobeš nejpodstatnější součástí *culpy in contrahendo* spatřuje v odpovědnosti za škodu způsobenou neopodstatněným přerušováním smluvních jednání, poskytováním nepravdivých informací v rámci vyjednávání či způsobením neplatnosti právního úkonu. Akcentuje rovněž

⁵⁵ Hrádek, J.: *op. cit.*; str. 174–178. Hrádek se však poměrně obsáhle věnuje všem předsmulvním povinnostem, jež analyzuji i v této práci.

⁵⁶ Matula, Z.: *op. cit.*; str. 71–76.

⁵⁷ Tobeš, Z.: *op. cit.*; str. 16–17.

⁵⁸ Nový, Z.: *op. cit.*; str. 31–32.

povinnost zachovávat důvěrnost informací předaných v rámci vyjednávání a obecnou povinnost chovat se v předsmulvné fázi tak, aby druhé straně nevznikaly zbytečné náklady.⁵⁹

6.2. POVINNOST KONTRAKTAČNÍHO ÚMYSLU

Již výše bylo pojednáno o tom, že v českém právu existuje obecná právní povinnost jednat v souladu s dobrými mravy, jež představuje i významný prvek *culpy in contrahendo*.

6.2.1. Současný stav

Odpovědnost za jednání proti dobrým mravům v současné době rozvádí především § 424 OZ.⁶⁰ Předpokladem odpovědnosti podle tohoto ustanovení je úkon proti dobrým mravům, jenž může spočívat v konání i opomenutí, vznik škody a příčinná souvislost mezi nimi, zároveň je však třeba úmyslného zavinění.

Odpovědnost podle § 424 OZ může vzniknout při jakémkoli jednání právního významu, mimo jiné dopadá i na již zmiňované případy šikanozního výkonu práva⁶¹ a uplatní se rovněž v předsmulvním stadiu.⁶² Z pohledu *culpy in contrahendo* je přesto poněkud limitujícím faktorem, že ustanovení užívá kritéria zavinění ve formě úmyslu. Na důležitosti díky tomu nabývá § 415 OZ; úmyslné porušení dobrých mravů totiž bude zpravidla představovat i porušení generální prevenční povinnosti a pro poškozenou stranu zřejmě bude výhodnější či jednodušší uplatnit nárok podle § 415 a 420 OZ.⁶³

Pro účastníky kontraktace je podstatné, jaká konkrétní předsmulvné povinnost jim vyplývá z ochrany dobrých mravů v předsmulvním stadiu. Za jednání v rozporu s dobrými mravy v průběhu kontraktace lze především považovat případ, kdy jedna strana vstoupí do

⁵⁹ Dobeš, P.: *op. cit.*; str. 715 a 722.

⁶⁰ **Ustanovení § 424 OZ:** „Za škodu odpovídá i ten, kdo ji způsobil úmyslným jednáním proti dobrým mravům.“

⁶¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. ledna 2007, sp. zn. 25 Cdo 874/2005.

⁶² *Eliáš a kol.: Komentář*; str. 845. Hrádek, J.: *op. cit.*; str. 116–117 a 143–146. Matula, Z.: *op. cit.*; str. 65. Salač, J.: *op. cit.*; str. 416. Tobeš, Z.: *op. cit.*; str. 22. Dobeš, P.: *op. cit.*; str. 722. Janoš, R.: *op. cit.*; str. 343.

⁶³ Například *Eliáš a kol.: Komentář* v části věnované § 424 OZ explicitně uvádí, že pomocí tohoto ustanovení je postihnutelné úmyslné přerušení jednání o smlouvě bez legitimního důvodu, ačkoli v komentáři k § 415 OZ bez nějaké polemiky uvádí níže citované rozhodnutí 29 Odo 1166/2004, které na takový případ aplikovalo § 415 ve spojení s § 420 OZ.

jednání o smlouvě bez zjevného úmyslu ji uzavřít. Můžeme totiž předpokládat, že druhá strana má oprávněné očekávání, že hlavním účelem vyjednávání je právě uzavření smlouvy.⁶⁴

6.2.2. *Nový občanský zákoník*

Nový občanský zákoník takovou předmluvní povinnost výslovně zakotvil v prvním odstavci § 1728.⁶⁵ Podle tohoto ustanovení strana odpovídá za neuzavření smlouvy, pokud jednání zahájí nebo v něm pokračuje, aniž má úmysl smlouvu uzavřít. Janoš to poměrně výstižně označuje za povinnost kontraktačního úmyslu,⁶⁶ čehož se přidržím i v této práci. Samotné zakotvení povinnosti v zákoně je jistě žádoucí, přesto nová úprava oproti současnému stavu výrazné zlepšení nepřináší.

Aplikační praxe se bude muset vypořádat s otázkou, zda vůbec, resp. od jakého okamžiku lze jednání o smlouvě považovat za zahájené, což se bude lišit případ od případu.⁶⁷ Především však bude vždy potřeba prokázat absenci kontraktačního úmyslu na straně škůdce; to bude z hlediska dokazování složitá otázka, neboť úmysl je vnitřní psychickou kategorií a o jeho existenci, resp. absenci bude možno usuzovat toliko z navenek projevených objektivních skutečností a jednání stran. Zákon ani důvodová zpráva v tomto směru nenabízí žádné interpretační vodítko, proto lze očekávat, že dříve či později budou tuto otázku řešit i soudy.

6.2.3. *Charakter odpovědnosti*

Z hlediska právně teoretického je povinnost kontraktačního úmyslu zřejmým projevem ekvitní stránky předmluvní odpovědnosti. Na účastníky kontraktace je kladen preventivní požadavek vstupovat do jednání o smlouvě, resp. v něm pokračovat pouze se skutečným úmyslem kontrahovat. Co do svého charakteru se tak jedná o odpovědnost prospektivní.

6.3. POVINNOST BEZDŮVODNĚ NEUKONČOVAT JEDNÁNÍ O SMLOUVĚ

Další významnou součástí institutu předmluvní odpovědnosti je princip obecné povinnosti nikomu neškodit, tj. zásada *neminem laedere*.

⁶⁴ Příkladem budiž situace, kdy se strana účastní jednání do pokročilého stadia jen proto, aby zmařila možnost uzavřít smlouvu třetí osobě (Nový, Z.: *op. cit.*; str. 33).

⁶⁵ **Ustanovení § 1728 odst. 1 NOZ:** „Každý může vést jednání o smlouvě svobodně a neodpovídá za to, že ji neuzavře, ledaže jednání o smlouvě zahájí nebo v takovém jednání pokračuje, aniž má úmysl smlouvu uzavřít.“

⁶⁶ Janoš, R.: *op. cit.*; str. 345–346.

⁶⁷ Například Janoš se důrazně vymezuje proti tomu, že by k zahájení jednání mělo postačovat pouhé oslovení jedné smluvní strany s nabídkou na uzavření smlouvy (Janoš, R.: *op. cit.*, str. 346).

6.3.1. *Současný stav*

V současné době v tomto směru představuje klíčové ustanovení § 415 OZ o generální prevenční povinnosti.⁶⁸ Ta se vztahuje na všechny účastníky soukromoprávních vztahů a stanoví každému obecnou právní povinnost počínat si vždy natolik obezřetně, aby jeho jednáním či opomenutím nevznikla škoda jiným ani jemu samému, jinak za takovou škodu odpovídá (tj. má povinnost k její náhradě). Takto široké pojetí zásady *neminem laedere* je v porovnání s mnohými zeměmi unikátní.⁶⁹

Porušení generální prevenční povinnosti (tj. porušení právní povinnosti) znamená protiprávní jednání, jež za splnění ostatních předpokladů (vznik škody, příčinná souvislost a zavinění alespoň ve formě přinejmenším nevědomé nedbalosti) vede ke vzniku obecné odpovědnosti za škodu dle § 420 OZ.⁷⁰

Ustanovení § 415 OZ ve spojení s § 420 OZ lze bez problémů aplikovat i na předmluvní stadium. Již před několika lety dovodil Nejvyšší soud předmluvní odpovědnost za situace, kdy jednou stranou kontraktace dojde k bezdůvodnému ukončení jednání o uzavření smlouvy, pokud jednání dospělo do stadia, kdy byla jedna ze stran v důsledku chování druhé strany v dobré víře, že smlouva bude uzavřena, a druhá strana ukončila jednání o uzavření smlouvy, aniž k tomu měla legitimní důvod.⁷¹ Se závěrem, že účastníci kontraktačního procesu mají předmluvní povinnost bezdůvodně (tj. nečekaně a bez legitimního důvodu) neukončovat jednání o smlouvě, se plně ztotožnila i doktrína.⁷²

Problematictější otázkou představuje hledisko náhrady škody. Potencionálním smluvním partnerům v průběhu kontraktace (s ohledem na okolnosti případu, obchodní praxi, typ

⁶⁸ **Ustanovení § 415 OZ:** „Každý je povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, na majetku, na přírodě a životním prostředí.“

⁶⁹ Hrádek, J.: *op. cit.*; str. 114.

⁷⁰ **Ustanovení § 420 OZ:** „(1) Každý odpovídá za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti. (2) Škoda je způsobena právní osobou, anebo fyzickou osobou, když byla způsobena při jejich činnosti těmi, které k této činnosti použili. Tyto osoby samy za škodu takto způsobenou podle tohoto zákona neodpovídají; jejich odpovědnost podle pracovněprávních předpisů není tím dotčena. (3) Odpovědnosti se zproští ten, kdo prokáže, že škodu nezavinil.“

⁷¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. října 2006, sp. zn. 29 Odo 1166/2004, potvrzen např. rozsudkem ze dne 25. září 2007, sp. zn. 29 Odo 1335/2005, či rozsudkem ze dne 2. října 2008, sp. zn. 25 Cdo 127/2007.

⁷² Švestka a kol.: *Komentář*; str. 1185 an. Fiala a kol.: *Komentář*; str. 637. Hrádek, J.: *op. cit.*; str. 136-143. Matula, Z.: *op. cit.*; str. 64–65. Salač, J.: *op. cit.*; str. 415 a 417. Tobeš, Z.: *op. cit.*; str. 22. Nový, Z.: *op. cit.*; str. 33. Dobeš, P.: *op. cit.*; str. 722. Janoš, R.: *op. cit.*; str. 342.

transakce apod.)⁷³ zpravidla vznikají určité náklady, s jejichž vynaložením musí počítat bez ohledu na to, zda zamýšlená smlouva bude nakonec uzavřena, či nikoliv. Nejvyšší soud zaujal stanovisko, že vynaložení „obvyklých“ nákladů není pro případ bezdůvodného ukončení jednání o uzavření smlouvy způsobilou škodou a nahradit lze toliko „neobvyklé“ náklady, jejichž potřeba vyvstala v důsledku specifických požadavků druhé strany.⁷⁴

Takový závěr je ale poněkud problematický. Lze si jistě představit okolnosti, kdy jedna strana vzbudí v druhé straně natolik oprávněná očekávání, že smlouva bude uzavřena, že tato strana vynaloží další „obvyklé“ náklady, avšak toliko rozumně se spoléhajíc na vzbuzená očekávání. Pro takové případy by měla přicházet v úvahu i možnost náhrady této části vynaložených „obvyklých“ nákladů.⁷⁵ Naproti tomu je zřejmé, že v rámci dosavadního přístupu nepřichází úvahu náhrada ušlého zisku, resp. ušlé příležitosti.

6.3.2. Nový občanský zákoník

Nový občanský zákoník předsmluvní povinnost bezdůvodně neukončovat jednání o smlouvě kodifikoval v prvním odstavci § 1729,⁷⁶ což se jeví užitečným též s ohledem na zjevně zúženou koncepci obecné prevenční povinnosti.⁷⁷

Dospějí-li strany při jednání o smlouvě tak daleko, že se její uzavření jeví jako vysoce pravděpodobné, jedná nepoctivě ta strana, která přes důvodné očekávání druhé strany v uzavření smlouvy ukončí jednání bez spravedlivého důvodu. Na první pohled je vidět, že oproti dosavadnímu stavu ani toto ustanovení nepřineslo jasnější pravidlo.

Praxe se v každém konkrétním případě bude muset vypořádat s tím, zda se uzavření smlouvy jeví jako vysoce pravděpodobné, zda u druhé strany existovala důvodná očekávání v uzavření smlouvy a zda byl dán spravedlivý důvod k ukončení jednání. Zákon ani důvodová

⁷³ Dobeš jako příklady obvyklých nákladů uvádí náklady spojené s přípravou smlouvy či nabídky, např. obhlídka staveniště, či náklady spojené s prověřováním předmětu smlouvy, resp. druhé smluvní strany, např. náklady due diligence, prověřování bonity či referencí (Dobeš, P.: *op. cit.*; str. 722).

⁷⁴ Srov. již citované rozhodnutí 29 Odo 1166/2004.

⁷⁵ Dobeš, P.: *op. cit.*; str. 721–722. Kritiku uvedeného přístupu Nejvyššího soudu můžeme vyzorovat též u Hrádka (Hrádek, J.: *op. cit.*; str. 113).

⁷⁶ **Ustanovení § 1729 odst. 1 NOZ:** „Dospějí-li strany při jednání o smlouvě tak daleko, že se uzavření smlouvy jeví jako vysoce pravděpodobné, jedná nepoctivě ta strana, která přes důvodné očekávání druhé strany v uzavření smlouvy ukončí jednání o uzavření smlouvy, aniž pro to má spravedlivý důvod.“

⁷⁷ Srov. § 2900 NOZ: „Vyžadují-li to okolnosti případu nebo zvyklosti soukromého života, je každý povinen počínat si při svém konání tak, aby nedošlo k nedůvodné újmě na svobodě, životě, zdraví nebo na vlastnictví jiného.“ (Zvýraznění přidáno autorem.) Srov. též NOZ-DZ; str. 564–566.

zpráva přitom opětovně nedávají žádné vodítko, jakým způsobem tyto neurčité právní pojmy interpretovat. Pokud bychom brali doslova jedinou zmínku v důvodové zprávě, že ustanovení pokrývá jen „jednání o smlouvě téměř uzavřené“,“⁷⁸ aplikační rozsah povinnosti bezdůvodně neukončovat jednání o smlouvě by mohl být užší, než vyplývá z dosavadní judikatury Nejvyššího soudu. Domnívám se však, že z textu zákona závěr předjímaný v důvodové zprávě nevyplývá.

Nejasně je též koncipována související otázka náhrady škody, konkrétně její omezení na rozsah, který odpovídá ztrátě z neuzavřené smlouvy v obdobných případech.⁷⁹ Když připustíme, že „ztrátu z neuzavřené smlouvy“ lze interpretovat jako „ušlý zisk“, o nějž poškozená strana přišla v důsledku neuzavření smlouvy, došlo k významnému posunu oproti současné praxi. Navíc je výše náhrady navázána na maximální výši „v obdobných případech“, což je nevhodné v rovině teoretické i praktické.

V teoretické rovině je tím zúžen princip individualizace⁸⁰ náhrady nákladů účelně vynaložených s ohledem na okolnosti daného případu. Ani výše kritizované závěry Nejvyššího soudu nešly dle mého názoru tak daleko jako nový občanský zákoník. V praktické rovině pak lze domyslet obtíže s vymezováním rozsahu „obdobných případů“ při rozhodování o výši náhrady škody. V konečném důsledku tak nový občanský zákoník dosavadní situaci spíše komplikuje a pro právní praxi je v jistém slova smyslu danajským darem.

6.3.3. Charakter odpovědnosti

Z právně teoretického hlediska je předsmluvní povinnost bezdůvodně neukončovat jednání o smlouvě především projevem zásady *neminem laedere*. Účastníkovi předsmluvního vztahu je ukládána preventivní povinnost chovat se při kontraktaci řádně a (z)odpovědně a nekončit jednání nečekaně a bez legitimního důvodu, aby druhé straně nevznikla škoda. Charakter této předsmluvní odpovědnosti je tak opět prospektivní.

6.4. ODPOVĚDNOST ZA ŠKODU ZPŮSOBENÍM NEPLATNOSTI PRÁVNÍHO ÚKONU

Odpovědnost za škodu způsobením neplatnosti právního úkonu představuje další důležitou složku *culpy in contrahendo*.

⁷⁸ NOZ-DZ, str. 432.

⁷⁹ Srov. § 1729 odst. 2 NOZ: „Strana, která jedná nepoctivě, nahradí druhé straně škodu, nanejvýš však v tom rozsahu, který odpovídá ztrátě z neuzavřené smlouvy v obdobných případech.“

⁸⁰ Důraz na individuální okolnosti každého případu jasně vyplývá z celkové úpravy této povinnosti v NOZ.

6.4.1. *Současný stav*

Stávající soukromoprávní úprava odpovědnost za škodu způsobením neplatnosti právního úkonu výslovně zakotvuje v § 42 OZ,⁸¹ resp. § 268 ObchZ.⁸² Podle judikatury Nejvyššího soudu představují obě ustanovení zvláštní případ předsmluvní odpovědnosti,⁸³ na čemž se v zásadě shoduje i doktrinální výklad.

Komentářová literatura například uvádí, že předsmluvní odpovědnost podle § 42 OZ pokrývá situaci, kdy nedojde k uzavření smlouvy, přestože strana, nejsouc v dobré víře, začala o uzavření smlouvy jednat a pokračovala, aniž chtěla smlouvu uzavřít.⁸⁴ Z téhož ustanovení je rovněž dovozována povinnost každé smluvní strany vynaložit při kontraktačním procesu náležitou péči (uplatňujíc kritérium průměrně rozumné bytosti), aby uzavřená smlouva byla platná.⁸⁵ Ustanovení § 268 ObchZ je interpretováno ve smyslu, že kdo ví o nedostacích určitého právního jednání, musí si již z preventivních důvodů počínat tak, aby škoda vůbec nenastala, a své aktivity na základě neplatných právních úkonů nemá vůbec nerozvíjet.⁸⁶

Hrádek zdůrazňuje souvislost odpovědnosti za škodu způsobením neplatnosti právního úkonu s informační povinností stran a upozorňuje na to, že tento druh odpovědnosti umožňuje náhradu škody i v případě, kdy samotné jednání vůči druhé straně není v rozporu s dobrými mravy nebo standardem chování, ale již samotná neplatnost právního úkonu je přičitatelná škůdci, a ten za ni musí nést odpovědnost.⁸⁷

⁸¹ **Ustanovení § 42 OZ:** „Vznikne-li pro neplatnost právního úkonu škoda, odpovídá se za ni podle ustanovení tohoto zákona o odpovědnosti za škodu.“

⁸² **Ustanovení § 268 ObchZ:** „Kdo způsobil neplatnost právního úkonu, je povinen nahradit škodu osobě, které byl právní úkon určen, ledaže tato osoba o neplatnosti právního úkonu věděla. Pro náhradu této škody platí obdobně ustanovení o náhradě škody způsobené porušením smluvní povinnosti (§ 373 a násl.).“

⁸³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. září 2011, sp. zn. 23 Cdo 3473/2009. Citovaná pasáž byla vyhlášena jako součást právní věty a rozhodnutí jako takové obstálo i v přezkumu před Ústavním soudem (usnesení Ústavního soudu ze dne 5. září 2012, sp. zn. II.ÚS 244/12).

⁸⁴ *Eliáš a kol.: Komentář;* str. 268. Komentář však prakticky identický příklad bez dalšího vysvětlení uvádí i v textu k § 424 OZ (tamtéž, str. 845).

⁸⁵ *Fiala a kol.: Komentář;* str. 245–246. Komentář uvádí příklad, kdy strana, která zaviněně způsobí uzavření smlouvy s od počátku nemožným plněním (např. věděla, že nikdy nebude moci plnit), odpovídá smluvnímu partnerovi za způsobenou škodu.

⁸⁶ *Pokorná a kol.: Komentář;* str. 1284.

⁸⁷ Hrádek, J.: *op. cit.*; str. 152. Náhrada škody je tak umožněna i v případě, kdy samotné jednání vůči druhé straně není v rozporu s dobrými mravy nebo standardem chování, ale již samotná neplatnost právního úkonu je přičitatelná škůdci, a ten za ni musí nést odpovědnost.

6.4.2. Nový občanský zákoník

Pokud jde o nový občanský zákoník, neplatnost právních jednání je upravena v samostatném oddíle. Ustanovení § 579 NOZ⁸⁸ stanoví zákaz namítat neplatnost, resp. uplatnit z neplatného právního jednání výhodu straně, jež tuto neplatnost způsobila, a dále povinnost k náhradě škody způsobené neplatností právního jednání. Obecná neplatnost právního jednání, které se přičítá dobrým mravům, vyplývá z ustanovení § 580 odst. 1 NOZ.⁸⁹ Ustanovení věnovaná *culpě in contrahendo* kodifikují jen související informační povinnost stran (viz níže).

6.4.3. Charakter odpovědnosti

Uchopíme-li odpovědnost za škodu způsobením neplatnosti právního úkonu právně teoreticky, lze uvažovat o tom, že do předmluvního vztahu promítá ochranu dobrých mravů a dobré víry ve vyjednávání o smlouvě i zásadu *neminem laedere*, bez jasné převahy některé z nich, určitě však jde o projev povinnosti jednat při kontraktaci poctivě. Složitější ale může být vymezení konkrétních předmluvních povinností.

Podle jednoho z možných přístupů lze odpovědnost za škodu způsobením neplatnosti právního úkonu chápat toliko jako sekundární (sankční) následek neplatného právního úkonu. Proběhlo jednání, jež vyústilo v úkon, který je neplatný, což způsobuje škodu. Strany pak nemají zvláštní předmluvní povinnost a pouze retrospektivně odpovídají za škodu.

Připustíme-li však, jak bylo nastíněno výše, že z příslušných zákonných ustanovení vyplývá právní povinnost vynakládat preventivně náležitou péči na to, aby uzavřená smlouva byla platná, což úzce souvisí s informační povinností stran, můžeme hovořit o konkrétní předmluvní povinnosti účastníků kontraktace. Charakter s tím související předmluvní odpovědnosti pak bude prospektivní.

Osobně se domnívám, že druhý z uvedených přístupů, tj. prospektivní charakter odpovědnosti, bychom měli preferovat, neboť umožňuje dovodit konkrétní předmluvní povinnost, dává větší smysl s ohledem na související informační povinnost stran a rovněž odpovídá převažujícímu charakteru *culpy in contrahendo* v českém právu.

⁸⁸ Ustanovení § 579 NOZ: „(1) Způsobil-li někdo neplatnost právního jednání, nemá právo namítnout neplatnost nebo uplatnit z neplatného právního jednání pro sebe výhodu. (2) Kdo způsobil neplatnost právního jednání, nahradí škodu z toho vzniklou straně, která o neplatnosti nevěděla.“

⁸⁹ Ustanovení § 580 odst. 1 NOZ: „Neplatné je právní jednání, které se přičítá dobrým mravům, jakož i právní jednání, které odporuje zákonu, pokud to smysl a účel zákona vyžaduje.“

6.5. INFORMAČNÍ POVINNOST STRAN

Již zmiňovaná informační povinnost stran je další důležitou součástí *culpy in contrahendo*.⁹⁰ Jejím účelem je zajistit, aby účastníci kontraktace učinili při uzavírání smlouvy dostatečně informované rozhodnutí, uzavřeli platnou smlouvu a jejich úmysl tak učinit byl nepochybný. K tomu logicky potřebují znát podstatné skutkové a právní okolnosti. Přesto je třeba zdůraznit, že informační povinnost nelze chápat absolutně. Účastníci kontraktace se navzájem nemusí informovat o všem, co vědí; využívání určité „informační převahy“ je standardní a legitimní součástí vyjednávací taktiky.

6.5.1. *Současný stav*

Chceme-li informační povinnost dovést ze současné soukromoprávní úpravy, můžeme vyjít ze smyslu a účelu generální prevenční povinnosti dle § 415 OZ (viz výše), odpovědnosti za způsobení neplatnosti právního úkonu dle § 42 OZ (viz výše), povinnosti odstraňovat příčiny možných rozporů dle § 43 OZ⁹¹ a z ustanovení § 49a OZ⁹² o neplatnosti právního úkonu učiněného v omylu.⁹³

6.5.2. *Nový občanský zákoník*

V novém občanském zákoníku byla informační povinnost stran v předsmulvním stadiu kodifikována ve druhém odstavci § 1728.⁹⁴ Každá strana musí mít dostatek informací, aby měla možnost přesvědčit se o možnosti uzavřít platnou smlouvu a byl zřejmý její zájem

⁹⁰ Nový, Z.: *op. cit.*; str. 33. Dobeš, P.: *op. cit.*; str. 718–720. Janoš, R.: *op. cit.*; str. 346. Hulmák, M., Vlček, K.: *Obecná informační povinnost při sjednávání smlouvy*. Právní rozhledy, 2012, č. 17 a 18; str. 602–608, resp. 644–650.

⁹¹ **Ustanovení § 43 OZ:** „Účastníci jsou povinni dbát, aby při úpravě smluvních vztahů bylo odstraněno vše, co by mohlo vést ke vzniku rozporů.“

⁹² **Ustanovení § 49a OZ:** „Právní úkon je neplatný, jestliže jej jednající osoba učinila v omylu, vycházejícím ze skutečnosti, jež je pro jeho uskutečnění rozhodující, a osoba, které byl právní úkon určen tento omyl vyvolala nebo o něm musela vědět. Právní úkon je rovněž neplatný, jestliže omyl byl touto osobou vyvolán úmyslně. Omyl v pohnutce právní úkon neplatným nečiní.“

⁹³ Hrádek rozvíjí i myšlenku, dovést informační povinnost stran z § 377 ObchZ (Hrádek, J.: *op. cit.*; str. 164), jehož obdobu můžeme najít v ustanovení § 2902 NOZ (Svejkovský, J., a kol.: *Nový občanský zákoník : Srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. První vydání. Praha : C. H. Beck, 2012; str. 652).

⁹⁴ **Ustanovení § 1728 odst. 2 NOZ:** „Při jednání o uzavření smlouvy si smluvní strany vzájemně sdělí všechny skutkové a právní okolnosti, o nichž ví nebo vědět musí, tak, aby se každá ze stran mohla přesvědčit o možnosti uzavřít platnou smlouvu a aby byl každé ze stran zřejmý její zájem smlouvu uzavřít.“

smlouvu uzavřít. Vedle toho § 583 NOZ⁹⁵ zakotvuje neplatnost právního jednání, jednal-li někdo v omylu o rozhodující okolnosti a byl-li v omyl uveden druhou stranou.

6.5.3. Rozsah informační povinnosti

Je zřejmé, že obsah vzájemné informační povinnosti stran se bude měnit s ohledem na okolnosti konkrétního případu, průběh a fázi vyjednávání a důležitou roli budou hrát i objektivně posuzovaná oprávněná očekávání druhé strany. Ze zákona však nevyplývá žádné vodítko, jaký typ informací je žádoucí či nezbytné poskytovat.

Účastníci kontraktace především nesmí druhé straně poskytovat nepravdivé informace či zamlčovat podstatné (rozhodující) skutečnosti, pokud na jejich základě dojde (by mohlo dojít) k ovlivnění chování této strany takovým způsobem, že bude konat, ač by za normálních okolností nekonala, resp. nebude konat, ač by za normálních okolností konala. Zpravidla se bude jednat o informace o vlastnostech předmětu plnění, skutečnostech ohrožujících plnění, možných právních překážkách plnění apod.⁹⁶ Hulmák s Vlčkem upozorňují rovněž na možnost modifikace informační povinnosti v případě, kdy je mezi stranami zvláštní vztah důvěry (např. mandátní smlouva), kdy na jedné straně stojí odborník, případně s ohledem na rozsah otázek, které jsou v rámci sjednávání smlouvy položeny.⁹⁷

6.5.4. Charakter odpovědnosti

V teoretické rovině je informační povinnost stran jasným projevem obecné povinnosti jednat v předmluvním stadiu poctivě a v dobré víře *largo sensu*. Účastníci kontraktace mají preventivní povinnost chovat se při jednání o smlouvě natolik řádně a (z)odpovědně, aby mohlo dojít, resp. též došlo k platnému a úmyslnému uzavření smlouvy. Odpovědnost za porušení informační povinnosti se proto rovněž jeví být primárně prospektivní.

6.6. OCHRANA DŮVĚRNÝCH INFORMACÍ

Ochrana důvěrných informací nabytých v rámci vyjednávání doplňuje mozaiku předmluvní odpovědnosti.

⁹⁵ **Ustanovení § 583 NOZ:** „Jednal-li někdo v omylu o rozhodující okolnosti a byl-li v omyl uveden druhou stranou, je právní jednání neplatné.“

⁹⁶ Dobeš, P.: *op. cit.*; str. 718–720. Janoš, R.: *op. cit.*; str. 346.

⁹⁷ Hulmák, M., Vlček, K.: *op. cit.*; str. 606.

6.6.1. *Současný stav*

V současné době představuje klíčové ustanovení § 271 ObchZ⁹⁸ o odpovědnosti pro případ porušení povinnosti ochrany důvěrných informací, jehož analogickou aplikaci na oblast občanskoprávní dovodila doktrína. Jakkoliv v případě občanskoprávních vztahů bude náhrada škody posuzována podle § 420 OZ a neuplatní se princip objektivní odpovědnosti.⁹⁹ Řada autorů § 271 ObchZ považuje za jasný důkaz existence *culpy in contrahendo* v českém právu a toho, že při kontraktaci mezi stranami existuje vztah založený na principu důvěry, loajality a dobré víry v probíhající jednání.¹⁰⁰

Ochrana poskytnutých důvěrných informací není vázána na uzavření smlouvy, stejně tak není důležité, ve které fázi kontraktace je informace sdělena. Důvěrné informace získané při uzavírání smlouvy nesmí být za žádných okolností použity v rozporu s účelem, za nímž byly sděleny, stejně tak nesmí být prozrazeny neoprávněným třetím osobám. Kdo tyto povinnosti poruší, je za své jednání *ex lege* činěn odpovědným a má povinnost k náhradě škody.¹⁰¹

6.6.2. *Nový občanský zákoník*

Nový občanský zákoník povinnost ochrany důvěrných informací zakotvil v § 1730.¹⁰² Při detailním pohledu na toto ustanovení shledáme, že oproti prvnímu (2005), resp. i druhému (2007) návrhu doznalo ze všech ustanovení o předšmluvní odpovědnosti největších změn.

Do prvního odstavce bylo přidáno právo proklamující možnost stran vést si záznamy o poskytnutých údajích a sděleních. Toto ustanovení se však jeví zcela nadbytečným. Stranám z něj nevyplývá žádná předšmluvní povinnost a institut *culpy in contrahendo* nijak

⁹⁸ **Ustanovení § 271 ObchZ:** „Jestliže si strany při jednání o uzavření smlouvy navzájem poskytnou informace označené jako důvěrné, nesmí strana, které byly tyto informace poskytnuty, je prozradit třetí osobě a ani je použít v rozporu s jejich účelem pro své potřeby, a to bez ohledu na to, zda dojde k uzavření smlouvy, či nikoli. Kdo poruší tuto povinnost, je povinen k náhradě škody, obdobně podle ustanovení § 373 a násl.“

⁹⁹ Švestka a kol.: *Komentář*; str. 383.

¹⁰⁰ Štenglová a kol.: *Komentář*; str. 920. Hrádek, J.: *op. cit.*; str. 116. Matula, Z.: *op. cit.*; str. 66. Salač, J.: *op. cit.*; str. 416. Tobeš, Z.: *op. cit.*; str. 22. Nový, Z.: *op. cit.*; str. 34. Janoš, R.: *op. cit.*; str. 345.

¹⁰¹ Štenglová a kol.: *Komentář*; str. 920.

¹⁰² **Ustanovení § 1730 NOZ:** „(1) Poskytnou-li si strany při jednání o smlouvě údaje a sdělení, má každá ze stran právo vést o nich záznamy, i když smlouva nebude uzavřena. (2) Získá-li strana při jednání o smlouvě o druhé straně důvěrný údaj nebo sdělení, dbá, aby nebyly zneužity, nebo aby nedošlo k jejich prozrazení bez zákonného důvodu. Poruší-li tuto povinnost a obohatí-li se tím, vydá druhé straně to, oč se obohatila.“

neupřesňuje ani nerozvíjí. Ani důvodová zpráva neobjasňuje, proč bylo toto právo v zákoně výslovně zakotveno, neboť se v současnosti nejeví jakkoli zpochybňováno.¹⁰³

Naproti tomu explicitní úprava ochrany důvěrných informací nabytých v průběhu kontraktace je tradiční součástí institutu předšmluvní odpovědnosti. V tomto směru je její zakotvení ve druhém odstavci § 1730 NOZ žádoucí. Předmětné ustanovení by mělo vycházet ze současné obchodněprávní úpravy,¹⁰⁴ v jednotlivých ustanoveních však najdeme koncepční rozdíly. Z § 271 ObchZ vyplývá toliko zákaz neoprávněného nakládání s důvěrnými informacemi. Nově je však ochrana konstruována jako aktivní povinnost; strana *dbá*, aby důvěrné informace nebyly zneužity či vyzrazeny, o zajištění takového stavu se tedy musí aktivně zasazovat.¹⁰⁵ Vedle toho byl opuštěn princip objektivní odpovědnosti; nově se uplatní obecná úprava o náhradě škody, jež vyžaduje prokázání zavinění.¹⁰⁶

6.6.3. Charakter odpovědnosti

Z hlediska právně teoretického povinnost ochrany důvěrných informací opět v širokém smyslu odkazuje na obecnou povinnost stran jednat v předšmluvním stadiu poctivě a v dobré víře. Obtížnější může být vymezení charakteru s tím spojené odpovědnosti.

U stávající obchodněprávní úpravy lze argumentovat ve prospěch odpovědnosti prospektivní (preventivní smysl ustanovení) i retrospektivní (objektivní odpovědnost za nežádoucí stav). Z dikce užití v novém občanském zákoníku jednoznačně vyplývá důraz na aktivní a preventivní ochranu důvěrných informací, tj. prospektivní charakter odpovědnosti. Domnívám se, že prospektivní chápání ochrany důvěrných informací lépe vystihuje její podstatu, umožňuje její uchopení jako právní povinnosti a odpovídá převažujícímu charakteru *culpy in contrahendo* v českém právu.

¹⁰³ Janoš, R.: *op. cit.*; str. 348.

¹⁰⁴ K tomu se přihlásil věcný záměr NOZ (Věcný záměr nového občanského zákoníku z roku 2000, čl. 1.2.2.4., dostupné na WWW: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/>>, citováno 24. února 2013) i důvodová zpráva (NOZ-DZ, str. 432).

¹⁰⁵ Janoš uvádí, že takto aktivně stanovenou povinnost může subjekt splnit např. zavedením vnitřní směrnice, v níž bude detailně popsáno, které konkrétní osoby a jakým způsobem jsou oprávněny s důvěrnými informacemi nakládat (Janoš, R.: *op. cit.*; str. 348). To však nelze považovat za obecnou povinnost, účelem ustanovení je toliko zajistit, aby důvěrné informace nebyly zneužity či prozrazeny. Je na povinném subjektu, jak toho dosáhne.

¹⁰⁶ Jakkoliv nedbalostní zavinění (s možností vyvinění) je zákonem presumováno (srov. § 2910 až 2912 NOZ).

7. ZÁVĚR

V úvodu práce jsem si vytyčil ambiciózní cíl teoreticky uchopit a vymezit *culpu in contrahendo* v českém právu. Soustředil jsem se především na obecná východiska předsmulvné odpovědnosti a povahu předsmulvného vztahu. Vedle toho jsem se pokusil zmapovat konkrétní právní povinnosti účastníků kontraktačního procesu a rozlišit předsmulvné odpovědnost z prospektivního a retrospektivního hlediska. Výše provedený rozbor je možné shrnout následujícím způsobem.

Předně je vidět, že výslovné zakotvení předsmulvných povinností do nového občanského zákoníku nepřineslo oproti stávajícímu stavu zásadní změnu v koncepci *culpy in contrahendo*. Stěžejním principem, z něhož v českém právu vychází předsmulvné odpovědnost, se zdá být ochrana dobré víry *largo sensu*. Účastníci kontraktace mají povinnost dodržovat dobré mravy a dobrou víru *stricto sensu*, obecně nepůsobit škodu, postupovat ohleduplně, korektně a nepoškozovat důvěru a oprávněná očekávání druhé strany; jinými slovy jednat poctivě. Při porušení této povinnosti má poškozená strana možnost domáhat se náhrady škody.

Předsmulvné vztah a odpovědnost představují mimosmluvní závazkový vztah, jenž mezi účastníky kontraktace vzniká bez dalšího na základě jejich vzájemných kontaktů a vyjednávání o smlouvě. Subjekty tohoto vztahu mají několik, z právních předpisů vyplývajících právních povinností, jejichž porušení je postižitelné.

Mezi konkrétní předsmulvné povinnosti je možné zařadit povinnost kontraktačního úmyslu (tj. nevstupovat do kontraktace, resp. v ní nepokračovat bez úmyslu smlouvu uzavřít), bezdůvodně neukončovat jednání o smlouvě, řádně informovat druhou stranu a vynakládat náležitou péči na to, aby uzavřená smlouva byla platná (v širším smyslu svým jednáním nepůsobit neplatnost právních úkonů), a v neposlední řadě zachovávat důvěrnost informací nabytých v rámci vyjednávání.

Obchodní praxi lze především doporučit aktivní sdělování co možná širokého spektra informací souvisejících s vyjednávanou smlouvou, zejména pokud lze mít za to, že se znalostí dané informace by druhá strana učinila zásadně jiné či dokonce opačné rozhodnutí.¹⁰⁷ Jak už však bylo uvedeno výše, tuto povinnost nelze chápat absolutně. Využívání „informační převahy“ zůstává v mezích předsmulvné odpovědnosti standardní a legitimní součástí vyjednávací taktiky.

¹⁰⁷ Angličtina pro to obecně používá poměrně příhodný příměr: „Put oneself in someone's shoes.“

Jde-li o rozlišení *culpy in contrahendo* z prospektivního a retrospektivního hlediska, prvé jednoznačně převažuje. Účastníci kontraktace se mají preventivně chovat natolik řádně a (z)odpovědně, aby druhé straně nevznikla škoda; předsmuvní odpovědnost tak působí prospektivně. Retrospektivní charakter lze nalézt jen u odpovědnosti za škodu způsobením neplatnosti právního úkonu, příp. u ochrany důvěrných informací podle dosluhující obchodněprávní úpravy. V obou případech je však možné odůvodnit i prospektivní pojetí a z právně teoretického hlediska bychom takový přístup měli upřednostnit, neboť umožňuje předsmuvní odpovědnost pojmout koherentně ve spojitosti s výše uvedenými předsmuvními povinnostmi.

Chceme-li *culpu in contrahendo* uchopit pomocí některé z dostupných teorií právní odpovědnosti, zřejmě nejlépe nám poslouží Knappova teorie aktivní odpovědnosti. Ta odpovědnost považuje za hrozbu sankcí a klade primární důraz na její preventivní funkci. Stejně tomu je i v případě české koncepce převážně prospektivně působící předsmuvní odpovědnosti, jak jsem se pokusil nastínit v této práci.

8. BIBLIOGRAFIE

8.1. MONOGRAFIE, UČEBNICE A KOMENTÁŘE

- | CARTWRIGHT, J., HESSELINK, M.: *Precontractual Liability in European Private Law*. New York : Cambridge University Press, 2008.
- | ELIÁŠ, K., A KOL.: *Občanský zákoník : Velký akademický komentář, první svazek (§ 1–487)*. Praha : Linde, 2008.
- | FIALA, J., KINDL, M., A KOL.: *Občanský zákoník : Komentář, I. díl (§ 1 až 487)*. První vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2009.
- | GERLOCH, A.: *Teorie práva*. Páté vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009.
- | HRÁDEK, J.: *Předsmluvní odpovědnost : Culpa in contrahendo*. První vydání. Praha : Auditorium, 2009.
- | LANDO, O., BEALE, H. (EDS.): *Principles of European Contract Law : Parts I and II*. The Commission on European Contract Law. The Hague : Kluwer Law International, 2000.
- | MATULA, Z.: *Culpa in contrahendo*. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2012.
- | POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z., A KOL.: *Obchodní zákoník : Komentář, II. díl (§ 221 až 775)*. První vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2009.
- | RESEARCH GROUP ON THE EXISTING EC PRIVATE LAW (ACQUIS GROUP): *Principles of the Existing EC Contract Law (Acquis Principles) : Contract I : Pre-contractual Obligations, Conclusion of Contract, Unfair Terms*. Munich : Sellier, 2007.
- | SVEJKOVSKÝ, J., A KOL.: *Nový občanský zákoník : Srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. První vydání. Praha : C. H. Beck, 2012.
- | ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M., A KOL.: *Obchodní zákoník : Komentář*. Třinácté vydání. Praha : C. H. Beck, 2010.
- | ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., A KOL.: *Občanské právo hmotné 1*. Páté vydání. Praha : Wolters Kluwer, 2009.
- | ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., A KOL.: *Občanské právo hmotné 2*. Páté vydání. Praha : Wolters Kluwer, 2009.
- | ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, J., A KOL.: *Občanský zákoník I : Komentář (§ 1–459)*. Druhé vydání. Praha : C. H. Beck, 2009.
- | VON BAR, CH., CLIVE, E. (EDS.): *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law : Draft Common Frame of Reference*. Full Edition. Study Group on a European Civil Code & Research Group on EC Private Law (Acquis Group). Munich : Sellier, 2009.
- | ZIMMERMANN, R., WHITTAKER, S. (EDS.): *Good Faith in European Contract Law*. Cambridge : Cambridge University Press, 2000.

8.2. ČLÁNKY A JINÉ ODBORNÉ PRÁCE

- | DOBEŠ, P.: *K odpovědnosti za škodu v předšmluvním stadiu de lege lata*, Právní rozhledy, 2009, č. 20; str. 715 an.
- | HULMÁK, M., VLČEK, K.: *Obecná informační povinnost při sjednávání smlouvy*. Právní rozhledy, 2012, č. 17 a 18; str. 602 an., resp. 644 an.
- | JANOŠ, R.: *Předšmluvní odpovědnost de lege lata a de lege ferenda*. Právní fórum, 2011, č. 8; str. 341 an.
- | NOVÝ, Z.: *K předšmluvní odpovědnosti*. Jurisprudence, 2007, č. 2; str. 31 an.
- | PRAŽÁK, P.: *Institut právní odpovědnosti (teoreticko-právní aspekty)*. Diplomová práce, vedoucí práce doc. JUDr. Karel Beran, Ph.D. Praha, Berlín : 2011.
- | PRAŽÁK, P.: *Má institut právní odpovědnosti v návrhu nového občanského zákoníku jasnou koncepci?* Právní rozhledy, 2012, č. 3; str. 101 an.
- | SALAČ, J.: *Culpa in contrahendo v českém právu?* Právní rozhledy, 2002, č. 9; str. 413 an.
- | TOBEŠ, Z.: *Culpa in contrahendo*. Právní rádce, 2007, č. 1; str. 16 an.

8.3. JUDIKATURA ČESKÝCH SOUDŮ

- | Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. října 2006, sp. zn. 29 Odo 1166/2004 (Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, 82/2007).
- | Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. ledna 2007, sp. zn. 33 Odo 1520/2005.
- | Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. ledna 2007, sp. zn. 25 Cdo 874/2005 (Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, 5/2008).
- | Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. září 2007, sp. zn. 29 Odo 1335/2005.
- | Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. října 2008, sp. zn. 25 Cdo 127/2007.
- | Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. září 2011, sp. zn. 23 Cdo 3473/2009 (Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, 41/2012).
- | Usnesení Ústavního soudu ze dne 5. září 2012, sp. zn. II.ÚS 244/12.

8.4. LEGISLATIVA

- | Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II).
- | Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- | Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- | Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

8.5. OSTATNÍ ZDROJE

- | Konsolidovaná verze důvodové zprávy k novému občanskému zákoníku; dostupné na WWW: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/>, citováno 8. února 2013.
- | Návrh občanského zákoníku a důvodové zprávy z roku 2005; dostupné na WWW: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/>, citováno 24. února 2013.
- | Návrh občanského zákoníku a důvodové zprávy z roku 2007; dostupné na WWW: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/>, citováno 24. února 2013.
- | Návrh občanského zákoníku a důvodové zprávy z roku 2009; dostupné na WWW: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/>, citováno 24. února 2013.
- | Věcný záměr nového občanského zákoníku z roku 2000; dostupné na WWW: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/>, citováno 24. února 2013.

PRINCIPLES OF EUROPEAN CONTRACT LAW: VYBRANÁ USTANOVENÍ

| **Čl. 1:201 (Good Faith and Fair Dealing)**

- (1) Each party must act in accordance with good faith and fair dealing.*
- (2) The parties may not exclude or limit this duty.*

| **Čl. 2:301 (Negotiations Contrary to Good Faith)**

- (1) A party is free to negotiate and is not liable for failure to reach an agreement.*
- (2) However, a party who has negotiated or broken off negotiations contrary to good faith and fair dealing is liable for the losses caused to the other party.*
- (3) It is contrary to good faith and fair dealing, in particular, for a party to enter into or continue negotiations with no real intention of reaching an agreement with the other party.*

| **Čl. 2:302 (Breach of Confidentiality)**

If confidential information is given by one party in the course of negotiations, the other party is under a duty not to disclose that information or use it for its own purposes whether or not a contract is subsequently concluded. The remedy for breach of this duty may include compensation for loss suffered and restitution of the benefit received by the other party.

| **Čl. 4:109 (Excessive Benefit or Unfair Advantage)**

- (1) A party may avoid a contract if, at the time of the conclusion of the contract:
 - (a) it was dependent on or had a relationship of trust with the other party, was in economic distress or had urgent needs, was improvident, ignorant, inexperienced or lacking in bargaining skill, and*
 - (b) the other party knew or ought to have known of this and, given the circumstances and purpose of the contract, took advantage of the first party's situation in a way which was grossly unfair or took an excessive benefit.**
- (2) Upon the request of the party entitled to avoidance, a court may if it is appropriate adapt the contract in order to bring it into accordance with what might have been agreed had the requirements of good faith and fair dealing been followed.*
- (3) A court may similarly adapt the contract upon the request of a party receiving notice of avoidance for excessive benefit or unfair advantage, provided that this party informs the party who gave the notice promptly after receiving it and before that party has acted in reliance on it.*

Citováno podle Lando & Beale: PECL.

PRINCIPLES OF THE EXISTING EC CONTRACT LAW: VYBRANÁ USTANOVENÍ

| **Čl. 2:101 (Good faith)**

In pre-contractual dealings, parties must act in accordance with good faith.

| **Čl. 2:102 (Legitimate expectations)**

In pre-contractual dealings, a business must act with the special skill and care that may reasonably be expected to be used with regard, in particular, to the legitimate expectations of consumers.

| **Čl. 2:103 (Negotiations contrary to good faith)**

(1) A party is free to negotiate and is not liable for failing to reach an agreement.

(2) However, a party who has conducted or discontinued negotiations contrary to good faith is liable for loss caused to the other party.

(3) In particular, a party acts contrary to good faith if it enters into or continues negotiations with no real intention of reaching an agreement.“

| **Čl. 2:201 (Duty to inform about goods or services)**

Before the conclusion of a contract, a party has a duty to give to the other party such information concerning the goods or services to be provided as the other party can reasonably expect, taking into account the standards of quality and performance which would be normal under the circumstances.“

| **Čl. 4:105 (Pre-contractual statements by a contract party)**

Any public statement which a business, prior to the conclusion of the contract, makes about the specific characteristics of the goods or services which it supplies is binding under the contract unless:

(a) when the contract was concluded, the other party was aware, or should have reasonably been aware that the statement was incorrect, or

(b) the other party's decision to conclude the contract could not have been influenced by the statement, or

(c) the statement had been corrected by the time of the conclusion of the contract.“

Citováno podle *Acquis Group: Acquis Principles*.

DRAFT COMMON FRAME OF REFERENCE: VYBRANÁ USTANOVENÍ

| **Čl. I. – 1:103 (Good faith and fair dealing)**

(1) The expression “good faith and fair dealing” refers to a standard of conduct characterised by honesty, openness and consideration for the interests of the other party to the transaction or relationship in question.

(2) It is, in particular, contrary to good faith and fair dealing for a party to act inconsistently with that party's prior statements or conduct when the other party has reasonably relied on them to that other party's detriment.

| **Čl. II. – 3:101: Duty to disclose information about goods, other assets and services**

(1) Before the conclusion of a contract for the supply of goods, other assets or services by a business to another person, the business has a duty to disclose to the other person such information concerning the goods, other assets or services to be supplied as the other person can reasonably expect, taking into account the standards of quality and performance which would be normal under the circumstances.

(2) In assessing what information the other person can reasonably expect to be disclosed, the test to be applied, if the other person is also a business, is whether the failure to provide the information would deviate from good commercial practice.

| **Čl. II. – 3:301: Negotiations contrary to good faith and fair dealing**

(1) A person is free to negotiate and is not liable for failure to reach an agreement.

(2) A person who is engaged in negotiations has a duty to negotiate in accordance with good faith and fair dealing and not to break off negotiations contrary to good faith and fair dealing. This duty may not be excluded or limited by contract.

(3) A person who is in breach of the duty is liable for any loss caused to the other party by the breach.

(4) It is contrary to good faith and fair dealing, in particular, for a person to enter into or continue negotiations with no real intention of reaching an agreement with the other party.

| **Čl. II. – 3:302: Breach of confidentiality**

(1) If confidential information is given by one party in the course of negotiations, the other party is under a duty not to disclose that information or use it for that party's own purposes whether or not a contract is subsequently concluded.

(2) In this Article, "confidential information" means information which, either from its nature or the circumstances in which it was obtained, the party receiving the information knows or could reasonably be expected to know is confidential to the other party.

(3) A party who reasonably anticipates a breach of the duty may obtain a court order prohibiting it.

(4) A party who is in breach of the duty is liable for any loss caused to the other party by the breach and may be ordered to pay over to the other party any benefit obtained by the breach.

Citováno podle *Von Bar & Clive: DCFR.*